

EDUSKUNNAN VASTAUS 67/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista (HE 3/2005 vp).

Valiokuntakäsittely

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta mietinnön (StVM 8/2005 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lausumat:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sellaisten yksiselitteisten menettelytapaohjeiden laatimiseksi, joiden perusteella turvataan myös 65 vuotta täyttäneiden vaikeavammaisten

lääkinnällisen kuntoutuksen joustava jatkuminen yksilöllisen kuntoutustarpeen mukaisena lakiehdotuksen 54 §:ssä sekä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annetussa laissa säädettyä yhteistoimintaa noudattaen.

2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ja arvioi lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kuntoutusta koskevien päätösten ja vaikeavammaisten lääkinällistä kuntoutusta koskevien päätösten asianmukaisuutta ja tasapuolisuutta sekä valmistelee arvioinnin perusteella mahdollisesti tarvittavat säädösmuutokset.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Kansaneläkelaitos järjestää ja korvaa kuntoutusta sekä turvaa kuntoutujan toimeentuloa kun-

toutuksen aikana tämän lain mukaisesti.

2 §

Lain soveltamisala

Tämän lain mukaisia etuuksia myönnetään sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisesti vakuutetulle.

Mitä tämän lain 11 §:ssä säädetään vaikeavammaisen lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä ja sen rajoituksista valtion, kunnan tai kuntayhtymän järjestämässä hoidossa tai kuntoutuksessa, koskee vastaavasti myös Ahvenanmaan maakunnan järjestämää hoitoa tai kuntoutusta.

3 §

Etuudet ja korvaukset

Kansaneläkelaitos järjestää tämän lain mukaisesti:

- 1) vajaakuntoisten ammatillista kuntoutusta;
- 2) vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta;
- 3) harkinnanvaraisena kuntoutuksena muuta kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua ammatillista tai lääkinnällistä kuntoutusta.

Kansaneläkelaitos korvaa kuntoutuksesta ja kuntoutukseen liittyvistä matkoista aiheutuvat kustannukset tämän lain mukaisesti.

Kuntoutujalla on tässä laissa säädetyn edellytyksin oikeus kuntoutusrahaan. Kuntoutuksen ajalta voidaan suorittaa harkinnanvaraista korvausta ylläpito- ja muista kustannuksista (*ylläpitokorvaus*) sekä kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta harkinnanvaraista kuntoutusavustusta siten kuin tässä laissa säädetään.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *kuntoutujalla* henkilöä, jolle tämän lain mukaisesti järjestetään ja korvataan kuntoutuspalveluita tai maksetaan kuntoutusrahaetuutta;
- 2) *kuntoutusetuudella* Kansaneläkelaitoksen järjestämiä kuntoutuspalveluita ja korvausta kuntoutuksesta aiheutuneista kustannuksista ja matkakustannuksista;
- 3) *kuntoutusrahaetuudella* Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusrahaa, ylläpitokorvausta ja harkinnanvaraista kuntoutusavustusta;
- 4) *arkipäivällä* muuta päivää kuin sunnuntai-, pyhä- tai arkipyhäpäivää;

5) *työeläkelaeilla* työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa mainittuja yksityisalojen ja julkisten alojen työeläkelakeja.

5 §

Lain toimeenpano

Tämän lain mukaisten etuuskien kehittämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö, joka myös seuraa lain toimeenpanoa.

Tämän lain toimeenpanosta vastaa Kansaneläkelaitos, joka myös päättää etuuskien myöntämisestä ja maksaa etuudet.

2 luku

Kuntoutus

6 §

Ammatillisen kuntoutuksen järjestäminen

Vakuutetulla on oikeus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta, jos:

- 1) asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma todennäköisesti aiheuttaa sellaisen uhan, että vakuutettu tulee työkyvyttömäksi; taikka
- 2) vakuutetun työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien on katsottava sairauden, vian tai vaman vuoksi olennaisesti heikentyneen.

Kansaneläkelaitoksella ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos ammatillinen kuntoutus on järjestetty julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002), työeläkelakien tai erityisopetusta koskevien säännösten perusteella.

Työkyvyttömyyden uhkalla tarkoitetaan tilannetta, jossa on todennäköistä, että vakuutetulle lähivuosina ilman ammatillista kuntoutusta tulisi myönnettäväksi työkyvyttömyyseläke, vaikka otettaisiin huomioon hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen mahdollisuudet. Työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaista heikentymistä arvioitaessa otetaan huomioon vakuutetun jäl-

jellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka tekemistä vakuutetulta voidaan kohtuudella edellyttää ottaen huomioon hänen koulutuksensa, aikaisempi toimintansa, ikänsä, asumisolosuhteensa ja muut näihin verrattavat seikat. Nuoren työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet, jos sairaus, vika tai vamma aiheuttaa olennaisia rajoituksia ammatin tai työn valinnassa.

Kuntoutuksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vakuutetun ikä, ammatti, aikaisempi toiminta, koulutus, sosiaaliset ja taloudelliset seikat sekä se, johtaako haettu kuntoutus todennäköisesti hakijan terveydentilaan sopivassa työssä jatkamiseen taikka hänen terveydentilaansa sopivaan työhön palautumiseen tai työelämään siirtymiseen.

7 §

Ammatillisen kuntoutuksen sisältö

Kansaneläkelaitos järjestää 6 §:ssä tarkoitettuna ammatillisena kuntoutuksena:

- 1) kuntoutustarvetta ja -mahdollisuuksia selvittäviä tutkimuksia;
- 2) työ- ja koulutuskokeiluja;
- 3) työkykyä ylläpitävää ja parantavaa valmennusta, jonka tavoitteena on mahdollistaa kuntoutujan työssä jatkaminen;
- 4) työklินิกassa tai muussa vastaavassa laitoksessa taikka erityisistä syistä henkilökohtaisena palveluna annettavaa työhön valmennusta;
- 5) perus-, jatko- ja uudelleen koulutusta ammattiin tai työhön, joka sairauden, vian tai vamman rajoitukset huomioon ottaen on vakuutetulle sopivaa, sekä tällaisen koulutuksen suorittamiseksi välttämätöntä yleissivistävää koulutusta ja valmennusta;
- 6) muita 1—5 kohdassa lueteltuihin rinnastettavia, opiskelun tai työn kannalta välttämättömiä toimenpiteitä.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua työhön valmennusta järjestetään ammatillisena kuntoutuksena silloin, jos työpaikalla suoritetut tai työterveyshuollon toimenpiteet eivät ole riittäviä.

Lisäksi kuntoutujalle annetaan elinkeinon tai ammatin harjoittamisen tukemiseksi tarpeellinen ja kohtuullinen avustus työvälineiden ja työkaluineiden hankkimista sekä oman yrityksen perustamista ja muuttamista varten. Toiminnassa olevalle yritykselle myönnetään avustusta työvälineiden ja koneiden hankintaan vain, jos laitteet tulevat kuntoutujan henkilökohtaiseen käyttöön ja niistä on hänen vajaakuntoisuutensa huomioon ottaen olennaista hyötyä hänen työstä suoriutumisessaan. Avustus myönnetään, jotta turvattaisiin kuntoutujan työllistyminen hänelle soveltuvassa ja kohtuullisen toimeentulon tuottavassa ammatissa tai työssä. Avustuksen määrä on enintään 80 prosenttia avustuksella rahoitettavan hankinnan hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista ja enintään 17 000 euroa.

8 §

Apuvälineet ammatillisena kuntoutuksena

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä ja korvattava ammatillisena kuntoutuksena työkyvyn ja ansiomahdollisuuksien parantamiseksi ja säilyttämiseksi tarpeelliset kalliit ja vaativat apuvälineet vakuutetulle, joka sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan vuoksi ei suoriudu opiskelusta tai työstä ilman niitä taikka jonka suoriutuminen ilman niitä olisi kohtuuttoman vaikeaa tai rasittavaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja kalliita ja vaativia apuvälineitä ovat yksilölliset, sairauden, vian tai vamman aiheuttaman haitan vuoksi hankittavat, erityistä teknistä tasoa edellyttävät apuvälineet.

Apuvälineiden järjestämiseen ja korvaamiseen kuuluvat:

- 1) vaikeavammaisen työstä tai ammatillisesta koulutuksesta suoriutumiseksi tarvittavien tai työn suorittamisen kannalta välttämättömien apuvälineiden tarpeen määrittelemineen;
- 2) apuvälineiden kokeileminen;
- 3) apuvälineiden antaminen omaksi tai käytettäväksi;
- 4) apuvälineiden käytön opetuksen ja seurannan sekä välineiden huollon järjestäminen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja ammatillisena kuntoutuksena annettavia apuvälineitä ovat myös ne lukiossa tai peruskoulun seitsemännellä tai sitä ylemmällä vuosiluokalla opiskelevan vaikeavammaisen henkilön kalliit ja vaativat, opintojen suorittamisen kannalta välttämättömät apuvälineet, joiden tarve perustuu vakuutetulle kuntoutussuunnitelman pohjalta hyväksytyyn ammatillisen koulutuksen toteuttamissuunnitelmaan.

9 §

Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen järjestäminen

Vaikeavammaisella vakuutetulla, joka ei ole julkisessa laitoshoidossa, on oikeus saada työ- tai toimintakyvyn turvaamiseksi tai parantamiseksi tarpeellista lääkinnällistä kuntoutusta, jos hän saa:

- 1) lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969) 2 §:n 2 tai 3 momentin mukaista hoitotukea;
- 2) vammaistukilain (124/1988) 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdan mukaista vammaistukea;
- 3) kansaneläkelain (347/1956) 30 a §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua hoitotukea alle 65-vuotiaana; taikka
- 4) vammaistukilain 2 §:n 4 momentin mukais- ta vammaistukea, joka on myönnetty 3 kohdassa tarkoitettun hoitotuen sijaan.

Lääkinnällistä kuntoutusta järjestettäessä vakuutettua pidetään vaikeavammaisena, jos:

- 1) hänellä on sairaudesta, viasta tai vamma- ta aiheutuva yleinen lääketieteellinen ja toiminnallinen haitta, josta aiheutuu vähintään vuoden kestävä kuntoutustarve; sekä
- 2) 1 kohdassa tarkoitettu haitta on niin suuri, että hänellä on sen vuoksi huomattavia vaikeuk- sia tai rasituksia selviytyä jokapäiväisistä toi- mistaan kotona, koulussa, työelämässä ja muis- sa elämäntilanteissa julkisen laitoshoidon ulko- puolella.

Kansaneläkelaitoksen tehtävänä ei ole järjes- tää sairaanhoitoon välittömästi liittyvää lääkin- nällistä kuntoutusta.

Vaikeavammaisen lääkinnällisen kuntoutuk- sen tulee perustua kirjalliseen kuntoutussuunni- telmaan. Suunnitelma laaditaan kuntoutujan hoi- dosta vastaavassa julkisen terveydenhuollon yk- sikössä kuntoutujan taikka hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa vähintään yhdeksi vuo- deksi ja enintään kolmeksi vuodeksi. Kuntoutus- suunnitelma toimitetaan maksutta Kansaneläke- laitokselle.

10 §

Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut

Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä 9 §:ssä tarkoitettulle vaikeavammaiselle hänen työ- tai toimintakykynsä turvaamiseksi tai parantami- seksi tarpeelliset kuntoutus- ja sopeutumisval- mennusjaksot. Kansaneläkelaitoksen järjestä- män kuntoutuksen tulee olla hyvän kuntoutus- käytännön mukaista ja perustua erityisasiantun- temukseen ja erityisosaamiseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen kuntou- tusjaksojen tulee olla tehostettuja, yksilöllisesti suunniteltuja:

- 1) laitoksissa toteutettavia vähintään 18 arki- päivää kestäviä yhdestä tai useammasta jaksosta koostuvia useamman kuin yhden toimintamu- don kokonaisuuksia, joiden kesto voidaan kui- tenkin kuntoutukselle asetettu tavoite ja kuntou- tujan yksilöllinen tarve huomioon ottaen määrit- tää edellä mainittua lyhyemmäksi; tai
- 2) avohoidossa toteutettavia kuntoutusjakso- ja, joita annetaan kuntoutussuunnitelmassa mai- nitun ajan.

Omainen tai muu läheinen voi osallistua Kan- saneläkelaitoksen järjestämään sopeutumisval- mennukseen tai perhekuntoutukseen, jos se on kuntoutujan työ- ja toimintakyvyn tavoitteiden saavuttamisen kannalta tarpeen. Edellä maini- tun kuntoutuksen lisäksi Kansaneläkelaitos voi

järjestää omaisen tai muun läheisen ohjaus- ja tukikäynnit, jotka ovat tarpeen vaikeavammaisten lasten avohoidossa toteutettavissa kuntoutusjaksoissa. Omaisen tai muun läheisen osallistumisen tarpeellisuus tulee perustella kuntoutussuunnitelmassa.

11 §

Laitoshoidossa olevan kuntoutusta koskeva rajoitus

Edellä 9 §:ssä tarkoitettua kuntoutusta ei järjestetä, jos vaikeavammaisen on hoidettavana tai kuntoutettavana julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa.

Laitoshoidolla tarkoitetaan ylläpidon, hoidon ja huolenpidon sisältävää toimintaa sairaalassa, hoitolaitoksessa tai muussa vastaavassa toimintayksikössä.

Laitushoito on julkista, jos hoitoa annetaan:

1) valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksessa;

2) muussa laitoksessa, jossa annettavan hoidon kustantaa valtio, kunta tai kuntayhtymä;

3) muussa toimintayksikössä, jos valtio, kunta tai kuntayhtymä jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla toimintayksikölle tai sen ylläpitäjälle tukea, avustusta tai korvausta, jonka määrä ylittää puolet hoidon kokonaiskustannuksesta;

4) sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:n 1 tai 4 momentin mukaisesti kunnan järjestämänä, tai jos tosiasiallisesti on kysymys näiden lainkohtien mukaisesta järjestelystä; taikka

5) yksityisen palvelujen tuottajan toimintayksikössä, jos kunta jatkuvasti osallistuu hoidon kustantamiseen antamalla hoidettavalle toimeentulotukea vähintään puolet hoitomaksusta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin siitä, milloin 1 ja 2 momentissa tarkoitettu hoito on laitushoitoa sekä milloin hoito on julkista. Tarvittaessa Kansaneläkelaitos ja kunnat neuvottelevat siitä, onko toiminta tässä pykälässä tarkoitettua avo- tai jul-

kista laitushoitoa. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin Kansaneläkelaitoksen ja kuntien välisestä neuvottelumenettelystä ja siihen liittyvästä lausunnotmenettelystä.

12 §

Harkinnanvarainen kuntoutus

Kansaneläkelaitos voi järjestää ja korvata järjestämisvelvollisuuteensa kuuluvan ammatillisen tai lääkinällisen kuntoutuksen lisäksi muutakin kuntoutusta (*harkinnanvarainen kuntoutus*). Tähän tarkoitukseen on vuosittain käytettävä vähintään rahamäärä, joka vastaa neljää prosenttia vakuutettujen sairausvakuutusmaksuina kertyneestä määrästä. Harkinnanvaraiseen kuntoutukseen käytettävästä, edellä tarkoitettua suuremmasta enimmäisrahamäärästä päättää vuosittain eduskunta valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Jos vuosittain yksilökohtaiseen harkinnanvaraiseen kuntoutukseen osoitetusta enimmäisrahamäärästä on osa jäänyt käyttämättä, se voidaan käyttää yksilökohtaiseen kuntoutukseen seuraavina vuosina.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua rahamäärää voidaan käyttää myös sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta ja sairauksien ehkäisyä koskevaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä tarvittaessa Kansaneläkelaitoksen yhteistoimintasäätiöiden piiriin kuuluvien kuntoutuslaitosten ja muiden sellaisten laitosten, joita Kansaneläkelaitos on avustanut, perusparannuksesta aiheutuviin menoihin ja näiden laitosten käyttöavustuksiin.

Kansaneläkelaitoksen on vuosittain laadittava 1 ja 3 momentissa tarkoitettujen varojen käytöstä kolme seuraavaa kalenterivuotta koskeva suunnitelma ja vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle selvitys tässä pykälässä tarkoitettujen varojen käytöstä. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä siitä, mitä tietoja suunnitelman tulee sisältää sekä suunnitelman hyväksymistä koskevasta menettelystä.

13 §

Järjestämistä ja korvaamista koskeva rajoitus

Vakuutetulla ei ole oikeutta tämän luvun mukaan järjestettyyn kuntoutukseen tai korvaukseen siitä, jos hänellä on oikeus tarvitsemaansa kuntoutukseen tai korvaukseen kuntoutuksen aiheuttamista kustannuksista jonkin seuraavan lain nojalla:

- 1) laki tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta (625/1991);
- 2) laki liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta (626/1991);
- 3) sotilasvammalaki (404/1948);
- 4) sotilastapaturmalaki (1211/1990).

Kansaneläkelaitos voi kuitenkin järjestää tai korvata tässä laissa tarkoitettua kuntoutusta, jos kuntoutuksen saaminen 1 momentissa mainitun lain nojalla viivästyy kuntoutujasta riippumattomasta syystä.

Jos Kansaneläkelaitos on järjestänyt tai korvannut kuntoutusta, johon kuntoutujalla on oikeus 1 momentissa mainitun lain nojalla, kuntoutujan oikeus korvaukseen siirtyy tältä osin Kansaneläkelaitokselle.

14 §

Kuntoutuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen

Kuntoutujalle tai hankitun kuntoutuspalvelun tuottajalle korvataan kuntoutuksesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset.

Kuntoutuksesta aiheutuvina tarpeellisina kustannuksina voidaan pitää myös kuntoutujan omaisille tai muille läheisille kuntoutukseen osallistumisesta aiheutuvia kohtuullisia kustannuksia, jos omaisen tai muun läheisen osallistuminen sisältyy 9 tai 12 §:n mukaiseen kuntoutukseen.

Tarpeellisina ja kohtuullisina kustannuksina voidaan pitää todellisten kustannusten sijaan myös niitä keskimääräisiä kustannuksia, jotka aiheutuvat opiskelun kannalta tarpeellisista koulutarvikekustannuksista. Sosiaali- ja terveystieteiden

ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä koulutarvikekustannuksia voidaan pitää opiskelun kannalta tarpeellisina, sekä siitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä keskimääräisen kustannuksen määränä.

15 §

Matkakustannukset

Kuntoutujalle sekä 9 ja 12 §:ssä tarkoitettuun kuntoutukseen osallistuvalla omaisella tai muulla läheisellä korvataan tämän lain mukaisesta Kansaneläkelaitoksen järjestämästä tai korvaamasta kuntoutuksesta aiheutuneet tarpeelliset ja kohtuulliset matkakustannukset siten kuin sairausvakuutuslain 4 luvussa säädetään. Vaikeavammaisen kuntoutujan luokse tehdystä käynnistä aiheutuneet matkakustannukset voidaan korvata, jos käynti on tarpeen kuntoutujan terveydentilan perusteella tai kuntoutujan matkustaminen palveluntuottajan luokse muutoin muodostuisi kohtuuttoman rasittavaksi. Kotikäynnistä maksettavan korvauksen perusteet määräytyvät palveluiden hankinnan yhteydessä tehdyn sopimuksen perusteella. Jos korvauksen perusteista ei ole sovittu hankinnan yhteydessä, korvaus maksetaan kilometrikorvauksena kuten sairausvakuutuslaissa säädetään.

Kuntoutukseen liittyvinä matkakustannuksina korvataan lukukauden alkaessa ja päättyessä koti- ja opiskelupaikkakunnan välisistä matkoista aiheutuneet kustannukset sekä yksi edestakainen matka kuukaudessa. Matkakustannuksia voidaan korvata useamminkin, jos se on perusteltua lapsen tapaamisen turvaamiseksi tai opiskelusta johtuvasta syystä. Korvattaviin matkakustannuksiin eivät kuulu opiskelijan päivittäisistä koulumatkoista ja koulutukseen liittyvän harjoittelun päivittäisistä matkoista aiheutuvat matkakustannukset.

Kuntoutusmatkoja voidaan yhdistellä, kuten sairausvakuutuslain 4 luvussa säädetään. Vaikeavammaisen lääkinnällisen kuntoutuksen matkoissa ei kuitenkaan sovelleta matkojen yhdistelyä koskevia säännöksiä.

16 §

Kuntoutus ulkomailla

Vakuutetulla on oikeus korvaukseen toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annetusta ammatillisesta kuntoutuksesta ja vaikeavammaisten lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuneista kustannuksista. Lääkinnällisen kuntoutuksen korvaaminen edellyttää, että kuntoutus perustuu julkisen terveydenhuollon yksikössä tai vastaavassa ulkomaisessa hoitoyksikössä laadittuun kuntoutussuunnitelmaan. Korvattavan kuntoutuksen tulee olla tämän lain mukaista kuntoutusta, ja sen tulee perustua 45 §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

Vakuutetulle voidaan korvata muussa kuin toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa annettu ammatillinen kuntoutus tai vaikeavammaisten avohoidossa toteutettu lääkinnällinen kuntoutus, jos kuntoutusta ei ole voitu antaa Suomessa tai sen antamiseen ulkomailla on muu erityinen syy. Vaikeavammaisen lääkinnällisen kuntoutuksen tulee perustua julkisen terveydenhuollon yksikössä tai vastaavassa ulkomaisessa hoitoyksikössä laadittuun kuntoutussuunnitelmaan. Korvattavan kuntoutuksen tulee olla tämän lain mukaista kuntoutusta, ja sen tulee perustua 45 §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

Ulkomailla annetusta kuntoutuksesta aiheutuneet kustannukset korvataan enintään siihen määrään, joka olisi korvattu, jos kuntoutusta olisi annettu tämän lain mukaisesti Suomessa. Jos vakuutettu on saanut ulkomailta korvausta samoista kuntoutuksen kustannuksista, joista hän hakee tämän lain mukaista korvausta, vakuutetulle maksetaan korvausta tämän lain perusteella vain siltä osin kuin sen määrä ylittää ulkomailta maksetun korvauksen.

Tämän lain mukaisesta kuntoutusetuudesta päätettäessä otetaan huomioon samaa etuutta tai tämän lain mukaan huomioon otettavaa muuta etuutta vastaava ulkomailta järjestettävä kuntoutus tai muu etuus.

Matkakustannusten korvaamisessa noudatetaan, mitä sairausvakuutuslain 4 luvun 1 §:n 3 momentissa säädetään.

3 luku

Kuntoutusrahaetuuden saamisen edellytykset

17 §

Yleiset edellytykset

Kuntoutusrahaan oikeuttavan kuntoutuksen tarkoituksena tulee olla kuntoutujan työelämään tulo, työelämässä pysyminen tai sinne palaaminen.

Kuntoutusrahaetuuteen on oikeus 16—67-vuotiaalla kuntoutujalla ajalta, jona hän on kuntoutuksen vuoksi estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä. Etuutta voidaan maksaa enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana kuntoutuja täyttää 68 vuotta.

Kuntoutusrahaa myönnetään 18 ja 19 §:ssä säädetyillä perusteilla annetun kuntoutuksen ajalta. Lisäksi nuoren kuntoutusrahaa myönnetään niin kuin siitä 20 §:ssä säädetään.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuna omana työnä pidetään kuntoutujan omassa tai perheenjäsenensä yrityksessä, liikkeessä tai ammatissa taikka maa-, metsä-, koti- tai muussa taloudessa suorittamaa työtä ja itsenäistä tieteellistä tai taiteellista työtä sekä päätoimista, muuna kuin kuntoutuksena annettavaa opiskelua oppilaitoksessa tai ammattikurssilla.

Jäljempänä 18 ja 19 §:ssä tarkoitettuun sopeutumisvalmennukseen tai perhekuntoutukseen osallistuvalla kuntoutujan omaiselle tai muulle läheiselle maksetaan kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa. Omaisen tai muun läheisen kuntoutusrahan maksamiseen sovelletaan, mitä kuntoutujan kuntoutusrahan maksamisesta säädetään.

18 §

Kuntoutusraha lakisääteisen kuntoutuksen ajalta

Kuntoutusrahaan on oikeus, jos kuntoutus on tarpeellista kuntoutujan työelämässä pysymiseksi, työelämään palaamiseksi tai työelämään pää-

semiseksi ja kuntoutusta annetaan seuraavan lain tai lainkohdan perusteella:

- 1) tämän lain 2 luku;
- 2) kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n 3 momentti;
- 3) erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 3 §:n 1 momentti;
- 4) työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 tai 14 §;
- 5) vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 8 §:n 1 momentti sopeutumisvalmennuksen osalta;
- 6) lastensuojelulaki (683/1983), kehitysvammaisten erityishuollosta annettu laki (519/1977) tai päihdehuoltolaki (41/1986) perhekuntoutuksen osalta.

Yleissivistävän peruskoulutuksen ajalle kuntoutusrahaa myönnetään vain, jos peruskoulutuksen puuttuminen estää pääsyn ammatilliseen uudelleen- tai jatkokoulutukseen.

Työterveyshuoltolain perusteella annetun kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa voidaan maksaa, jos kuntoutusta annetaan työterveyshuollossa havaittujen työ- tai ansiokykyongelmien perusteella ja työnantaja tai yrittäjä osallistuu kuntoutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Kuntoutusrahaa myönnetään päihdehuoltolain mukaisen muun kuin perhekuntoutuksen ajalta vain, jos kuntoutukseen on hakeuduttu työpaikan hoitoonohjausjärjestelmän tai työterveyshuollon kautta. Lisäksi edellytetään, että kuntoutus toteutetaan Kansaneläkelaitoksen hyväksymässä päihdehuollon kuntoutuslaitoksessa ja että kuntoutus perustuu sosiaalihuoltolain (710/1982) perusteella laadittuun huoltosuunnitelmaan tai päihdehuoltolain perusteella laadittuun kuntoutussuunnitelmaan. Päihdehuollon kuntoutuspalveluja antavalla kuntoutuslaitoksella tulee olla yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) 4 §:ssä tarkoitettu lääninhallituksen lupa terveydenhuollon palvelujen antamiseen tai yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain (603/1996) 5 §:ssä tarkoitettu lääninhallituksen lupa ympärivuorokautiseen sosiaalipalvelujen antamiseen. Lisäksi

kuntoutuslaitoksella tulee olla päihdekuntoutuksen kannalta asianmukaiset tilat ja laitteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä edellytyksistä, joiden on täyttyvä, jotta päihdehuollon kuntoutuslaitos voidaan hyväksyä tässä momentissa tarkoitetuksi kuntoutuslaitokseksi.

19 §

Kuntoutusraha muun kuntoutuksen ajalta

Kuntoutusrahaa voidaan myöntää myös, jos sisällöltään 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa vastaava kuntoutus perustuu työterveyshuollossa toimivan lääkärin tai muun työpaikan olosuhteisiin perehtyneen erikoislääkärin määräykseen ja kuntoutuja saa maksamistaan kustannuksista sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen.

Edellä 6 §:ssä tarkoitettulle vakuutetulle voidaan myöntää kuntoutusrahaa kuntoutuksena järjestettävän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) tai ammatillisesta aikuis-koulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaisen oppisopimukseen perustuvan oppisopimuskoulutuksen ajalta.

Kuntoutusrahaa voidaan myöntää myös Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman sopeutumisvalmennuksen ajalta, jos valmennus vastaa 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua sopeutumisvalmennusta.

20 §

Nuoren kuntoutusraha

Ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi kuntoutusrahaa myönnetään 18 §:n 2 momentin estämättä myös 16 vuotta täyttäneelle vakuutetulle, jonka työkyky ja ansiomahdollisuudet tai mahdollisuudet valita ammatti ja työ ovat sairauden, vian tai vamman vuoksi olennaisesti heikentyneet ja joka tehostetun työkyvynarvioinnin perusteella tarvitsee tehostettua kuntoutusta (*nuoren kuntoutusraha*). Lisäksi edellytetään, että vakuute-

tulle on laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma.

Nuoren kuntoutusrahaa maksetaan enintään sen kuukauden loppuun, jona vakuutettu täyttää 20 vuotta. Jos vakuutettu 20 vuotta täyttäessään on kuntoutuksessa, kuntoutusrahan maksamista jatketaan sen kuukauden loppuun, jona meneillään oleva kuntoutus päättyy. Tällä tarkoitetaan koko sen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelman mukaisen tutkinnon suorittamista, johon vakuutettu on hyväksytty ennen kuin hän on täyttänyt 20 vuotta. Nuoren kuntoutusrahan maksamisesta odotus- ja väliajalta säädetään 24 §:ssä.

Henkilökohtaisen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelman laatii kotikunta yhdessä nuoren ja hänen huoltajiensa tai muun laillisen edustajansa kanssa. Tarvittaessa suunnitelman laatimiseen osallistuu muita asiantuntijaviranomaisia. Kirjallinen suunnitelma toimitetaan maksutta Kansaneläkelaitokselle kuntoutusraha hakemuksen käsittelyä varten.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelman laatimisesta ja tiedoista, jotka kuntoutumissuunnitelmaan tulee sisällyttää.

21 §

Kuntoutusraha ulkomailla annetun kuntoutuksen ajalta

Kuntoutusrahaa voidaan myöntää myös ulkomailla annettavan kuntoutuksen ajalta. Kuntoutusrahan myöntäminen edellyttää, että ulkomailta annettava kuntoutus täyttää 16 §:ssä säädetyt korvaamisen edellytykset tai kysymyksessä on 18 §:n 1 momentissa mainittuun lakiin tai säännökseen perustuva kuntoutustoiminta tai sisälöltään sitä vastaava Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama kuntoutuskurssi.

22 §

Estävät etuudet ja korvaukset

Kuntoutusrahaetuuteen ei ole oikeutta vakuutetulla, joka saa vanhuuseläkettä tai varhennet-

tua vanhuuseläkettä kansaneläkelain tai työeläkelakien nojalla.

Kuntoutusrahaetuutta ei myönnetä ajalta, jolta kuntoutujalla on ansionmenetyksen perusteella oikeus täyteen korvaukseen pakollista tapaturmavakuutusta tai liikennevakuutusta koskevien lakien, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain nojalla.

Etuus voidaan kuitenkin myöntää, jos 2 momentissa tarkoitettun korvauksen saaminen viivästyy kuntoutujasta riippumattomasta syystä. Tällöin kuntoutujan oikeus korvaukseen siirtyy maksettua kuntoutusrahaetuutta vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle.

23 §

Maksamisaika

Kuntoutusrahaa maksetaan 25—27 §:ssä tarkoitettua omavastuu-aikaa lukuun ottamatta kuntoutukseen osallistumisen ajalta jokaiselta arkipäivältä, jona kuntoutus matkoineen edellyttää vähintään kuusi tuntia kestävästä työstä poissaoloa tai jona kuntoutus muutoin tosiasialisesti estää kuntoutujaa tekemästä työtä ja saamasta toimeentuloa kyseiseltä päivältä.

24 §

Kuntoutusraha odotus- ja väliajalta

Ammatillisen kuntoutuksen etenemisen ja kuntoutujan toimeentulon turvaamiseksi kuntoutusrahaa voidaan maksaa myös kuntoutuspäätöksen antamisen ja kuntoutuksen alkamisen väliseltä ajalta (*odotusaika*) sekä kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta (*väliaika*). Kuntoutujalla on oikeus kuntoutusrahaan odotus- ja väliajalta, jos hän ei tuolta ajalta saa toimeentuloa esimerkiksi työstä tai perustoimeentuloa turvaavista muista järjestelmistä. Kuntoutusraha maksetaan odotus- ja väliajalta 20 prosentilla alennettuna ja enintään kolmelta kuukaudelta kalenterivuotta kohden kummankin syyn perusteella erikseen laskettuna, jollei sen maksaminen pidemmältä ajalta ole toimeentulon turvaamisen ja kuntou-

tuksen etenemisen kannalta erityisestä syystä perusteltua.

Nuoren kuntoutusrahaa 20 §:n perusteella saavalla vakuutetulla on oikeus kuntoutusrahaan omavastuuaikaa lukuun ottamatta myös kuntoutusjaksojen väliseltä ajalta ja ajalta, jona hän odottaa kuntoutuspäätöstä tai kuntoutuksen alkamista. Kuntoutusraha maksetaan tällöin 20 prosentilla alennettuna.

25 §

Omavastuu aika

Kuntoutusrahaa ei makseta omavastuuajalta, joka on kuntoutuksen alkamispäivä ja yhdeksän sitä seuraavaa arkipäivää.

Omavastuu aika on 1 momentista poiketen kuntoutuksen alkamispäivä, jos kysymyksessä on:

1) kuntoutustarpeen tai -mahdollisuuksien selvittäminen;

2) kuntoutussuunnitelman tekemiseksi tarpeellinen tutkimus- tai kokeilujakso;

3) kuntoutus, joka toteutetaan osana kuntoutuksen tuloksellisuutta selvittävää tai kuntoutuksen kehittämiseen tähtävää tutkimusta tai selvitystä;

4) sopeutumisvalmennus tai perhekuntoutus, joka kestää enintään 12 arkipäivää;

5) yksilökohtainen muu kuin edellä tarkoitettu kuntoutus, joka kestää enintään 18 arkipäivää;

6) tämän lain nojalla järjestetty ammatillisesti syvennetty lääketieteellinen kuntoutus, työkykyä ylläpitävä ja parantava valmennus tai työterveyshuoltolain 12 ja 14 §:n perusteella toteutettu vastaava kuntoutus.

Jos uusi kuntoutus alkaa 30 päivän kuluessa päivästä, jolta kuntoutusrahaa viimeksi maksettiin, kuntoutusraha maksetaan uuden kuntoutuksen alkamispäivää seuraavasta päivästä.

Omavastuuta laskettaessa jaksoissa annettu kuntoutus katsotaan samaksi kuntoutukseksi, jos jaksot yhdessä muodostavat kuntoutuksen toteutumiseksi tarpeellisen kokonaisuuden. Kuntoutuksen katsotaan jatkuvan yhdenjaksoisena kokonaisuutena myös opetussuunnitelmaan kuuluvan loman aikana. Tällöin omavastuu lasketaan

siten, että kuntoutuksen alkamisesta lukien kertyvät omavastuupäivät yhdistetään.

26 §

Omavastuu eläkkeensaajan kuntoutusrahassa

Jos kuntoutuja sai välittömästi ennen kuntoutuksen alkamista eläkettä, jonka perusteella hänen kuntoutusrahansa määräytyy 34 §:n mukaisesti, oikeus kuntoutusrahaan alkaa 30 päivän kuluttua kuntoutuksen alkamispäivästä.

27 §

Maksaminen ilman omavastuuta

Omavastuu aikaa ei ole, jos kuntoutuja sai välittömästi ennen sitä päivää, josta lukien kuntoutusraha myönnetään, sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa tai vanhempainpäivärahaa, työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista työttömyysetuutta tai julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaista koulutustukea.

Omavastuu aikaa ei ole myöskään, jos kuntoutusrahaa myönnetään lapsensa kuntoutukseen osallistuvalla vanhemmalla.

28 §

Omavastuu aika odotus- ja väliajalta

Odotusajalta omavastuu aika lasketaan sen ajan ensimmäisestä päivästä, jota kuntoutushapäätös koskee. Odotusajalta laskettava omavastuu aika on 25 §:n 1 momentin mukainen. Kuntoutuksen alkaessa ei tällöin enää ole uutta omavastuu aikaa.

Kuntoutuksen ja sen väliajan katsotaan muodostavan kokonaisuuden, jolta lasketaan yksi yhteinen omavastuu aika.

29 §

Kuntoutuksen keskeytyminen tai päättyminen

Jos kuntoutus tilapäisesti keskeytyy kuntoutujan tullessa työkyvyttömäksi tai muusta kun-

toutujasta riippumattomasta syystä, kuntoutusrahaa maksetaan keskeytyksen estämättä yhdenjaksoisesti enintään 25 arkipäivältä. Erityisestä syystä kuntoutusrahaa voidaan maksaa tätä pitemmältä ajalta, ei kuitenkaan enemmältä kuin kolmelta kuukaudelta.

Jos kuntoutus keskeytyy tai päättyy muusta kuin 1 momentissa mainitusta syystä taikka kuntoutusrahan maksamisen edellytykset eivät enää täyty, kuntoutusraha on lakkautettava siten kuin 49 §:ssä säädetään

30 §

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

Kuntoutuksen jälkeiseltä ajalta kuntoutusrahaa saaneelle kuntoutujalle voidaan maksaa harkinnanvaraista kuntoutusavustusta, jos tämä on kuntoutujan työllistymisen kannalta erityisen tarpeellista. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei kuitenkaan makseta ajalta, jolta kuntoutujalla on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen työttömyysetuuteen.

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus vastaa määrältään enintään sen saajalle kuudelta kuukaudelta laskettua kuntoutusrahaa. Avustus määritellään kertasuorituksena, ja se maksetaan yhdessä tai useammassa erässä.

31 §

Ylläpitokorvaus

Kuntoutujalle voidaan maksaa ylläpitokorvausta 8 euroa päivältä kuntoutuksesta aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseksi ja kuntoutukseen osallistumisen varmistamiseksi.

Ylläpitokorvausta voidaan maksaa kuntoutus-tarvetta ja -mahdollisuuksia selvittävien tutkimusten ja kokeilujen, avomuotoisen kuntoutuksen taikka muun tätä vastaavan kuntoutuksen ajalta. Ammatilliseen koulutukseen, oppisopimuskoulutukseen tai niitä vastaavaan muuhun pitkäaikaiseen kuntoutukseen osallistumisen ajalta ylläpitokorvausta ei makseta.

Ylläpitokorvausta maksetaan kuntoutujalle, jolla on oikeus kuntoutusrahaan kuntoutuksen ajalta ja jonka kuntoutusrahan vähentämätön määrä on enintään 35 §:ssä säädetyn suuruinen.

4 luku

Kuntoutusrahan määrä ja suhde muihin etuuksiin

32 §

Kuntoutusrahan määrä

Kuntoutusraha on määrältään vähintään yhtä suuri kuin se kuntoutujalle myönnettävä sairausvakuutuslain mukainen sairauspäiväraha, johon hänellä olisi oikeus, jos hän kuntoutuksen alkaessa olisi tullut työkyvyttömäksi.

Ammatillisen kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahan määrä päivältä on kuitenkin 75 prosenttia sairausvakuutuslain 11 luvun 2—4 §:ssä tarkoitettujen työtulon kolmassadasosasta.

Kuntoutusrahan määrä on aina vähintään sairausvakuutuslain 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen päivärahan suuruinen.

33 §

Kuntoutusrahan määrä edeltävän etuuden perusteella

Jos kuntoutuja on kuntoutusrahan alkamista edeltäneiden neljän kuukauden aikana saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta, julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista koulutustukea tai työllistämistukea työelämävalmennukseen taikka opintotukilain (65/1994) mukaista opintorahaa, kuntoutusrahana maksetaan kuntoutuksen alkaessa vähintään sairausvakuutuslain 11 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu euromäärä lisättynä 10 prosentilla. Jos kuntoutuja on edeltäneiden neljän kuukauden aikana saanut useampaa kuin yhtä edellä mainituista etuuksista, kuntoutusraha lasketaan sen etuuden määrän perusteella, joka näistä on suurin.

Jos kuntoutuja on saanut kuntoutuksen alkamista edeltäneiden kuuden kuukauden aikana tämän lain tai työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa, kuntoutusraha on vähintään tämän aieman kuntoutusrahan suuruinen. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon 1 momentissa tarkoitettua 10 prosentin korotusta eikä työeläkelakien mukaista 33 prosentin korotusta.

34 §

Eläkkeensaajan kuntoutusraha

Kuntoutusraha on päivää kohden kahdeskymmenesviidesosa kuukausittain maksettavien tässä pykälässä tarkoitettujen eläkkeiden yhteismäärän kymmenesosasta, jos kuntoutuja saa:

1) täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai työttömyyseläkettä työeläkelakien perusteella taikka vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä, kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin mukaista työkyvyttömyyseläkettä lukuun ottamatta; tai

2) sukupolvenvaihdoseläkettä maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) nojalla.

35 §

Ammatillisessa kuntoutuksessa olevan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä

Kuntoutuksen toteutumisen turvaamiseksi ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärä päivää kohden on kahdeskymmenesviidesosa 410,45 eurosta, jollei kuntoutujalla muiden tämän lain säännösten nojalla ole oikeus määrältään tätä suurempaan kuntoutusrahaan.

36 §

Kuntoutusrahaa vähentävät ansionmenetykskorvaukset ja ulkomailta maksettavan korvauksen vaikutus

Jos kuntoutuja saa ansionmenetyksestä korvausta jonkin muun lain perusteella, muuta kuin 34 §:n mukaan määräytyvää kuntoutusrahaa

maksetaan samalta ajalta vain siltä osin kuin se on muuta etuutta suurempi.

Kuntoutusrahaetuudesta ja sen määrästä päätettäessä otetaan huomioon samaa etuutta tai tämän lain mukaan huomioon otettavaa muuta etuutta vastaava ulkomailta maksettava etuus ja korvaus. Etuuteen voidaan rinnastaa myös ulkomaiselta työnantajalta tai kansainväliseltä järjestöltä saatu vastaavaa etuutta korvaava palkka.

37 §

Osittain yhteensovitettavat tulot

Jos kuntoutuja saa ammatillisena kuntoutuksena järjestetyn koulutuksen tai siihen liittyvän harjoittelun ajalta säännöllisesti työtuloja, nämä tulot vähennetään samalta ajalta maksettavasta kuntoutusrahasta siltä osin kuin niiden määrä ylittää keskimäärin yhteensä 500 euroa kuukaudessa. Yhteensovitusta tehtäessä tulot kohdistetaan lukukausittain ajalle, jolta kuntoutusrahaa myönnetään.

Nuoren kuntoutusrahaan tai 47 §:n nojalla työnantajalle maksettavaan kuntoutusrahaan ei tehdä 1 momentin mukaista yhteensovitusta.

38 §

Maksaminen ilman yhteensovitusta

Kuntoutusrahasta ei vähennetä seuraavia kuntoutujan saamia etuuksia:

1) osa-aikaeläke, työntekijäin eläkelain 5 b §:ssä tarkoitettu osatyökyvyttömyyseläke tai sitä vastaavaa muu kuin täysi työkyvyttömyyseläke, jos oikeus saada mainittua eläkettä on alkanut ennen sen kalenterivuoden alkua, jota koskevat työtulot olisivat tämän lain 32 §:ssä tarkoitettun kuntoutusrahan määrittämisen perusteena;

2) työkyvyttömyyseläke kansaneläkelain 22 §:n 2 momentin nojalla;

3) sairausvakuutuslain 11 luvun 8 §:n mukaan määrätty vanhempainpäiväraha.

Kuntoutusrahasta ei vähennetä myöskään potilasvahinkolain (585/1986) perusteella suoritettavaa ansionmenetykskorvausta.

Jos 1 momentin 1 kohdassa mainittu osa-aika-eläke on alkanut sinä verovuonna, jota koskevat työtulot olisivat 32 §:ssä tarkoitetun kuntoutusrahan määrittämisen perusteena, voidaan kuntoutusraha määrittää vakuutetun esittämien osaaika-eläkkeen alkamista seuraavan täyden kalenterivuoden työtulojen perusteella. Osa-aika-eläkettä ei vähennetä näin määritetystä kuntoutusrahasta.

39 §

Takautuva maksaminen

Jos kuntoutujalle myönnetään takautuvasti vanhuuseläkettä tai korvausta ansionmenetyksestä jonkin muun lain perusteella, eläke tai korvaus samalta ajalta maksetaan suoritettua kuntoutusrahaa vastaavalta osalta Kansaneläkelaitokselle ottaen kuitenkin huomioon, mitä kansaneläkelain 39 §:n 7 momentissa ja työntekijän eläkelain 4 d §:n 6 momentissa säädetään.

Jos kuntoutuja on saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyysetuutta, sairausvakuutuslain mukaista sairauspäivärahaa, muuta kuin sairausvakuutuslain 11 luvun 8 §:n mukaista vanhempainpäivärahaa, erityishoitorahaa tai julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaista koulutustukea, samalta ajalta suoritettava kuntoutusraha pidätetään maksetun työttömyysetuuden, sairauspäivärahan, vanhempainpäivärahan, erityishoitorahan tai koulutustuen määrään saakka Kansaneläkelaitokselle, taikka se suoritetaan asianomaiselle työttömyyskassalle sen maksamaa etuutta vastaavalta osalta.

40 §

Kuntoutusrahan määrän tarkistaminen

Kuntoutusrahan määrää tarkistetaan, jos kuntoutusrahan vaikuttavien etuuksien määrässä tapahtuu muutoksia. Kuntoutusrahaa tarkistetaan siitä päivästä, josta kuntoutusrahan vaikuttavan muun etuuden määrä muuttuu.

Ammatillisen koulutuksen ajalta maksettavaa kuntoutusrahaa tarkistetaan, jos sen määrään vaikuttavat tulot suurenevät olennaisesti tai niiden määrä vähenee.

5 luku

Etuuksien hakeminen ja toimeenpano

41 §

Etuuksien ja korvausten hakeminen

Vakuutetun on haettava kuntoutusetuutta ja kuntoutusrahaetuutta kirjallisesti Kansaneläkelaitokselta. Kuntoutusrahaa voi hakea myös vakuutetun työnantaja. Kansaneläkelaitos vahvistaa tämän lain toimeenpanossa tarvittavat lomakkeet.

Kuntoutusta korvataan aikaisintaan sen kalenterikuukauden alusta, jona kuntoutushakemus jätettiin Kansaneläkelaitokselle, jollei sen korvaamiseen sitä edeltävältä ajalta ole erityistä syytä. Kuntoutusta ei kuitenkaan korvata pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen sen hakemista.

Korvausta kuntoutuksesta aiheutuneista kustannuksista on haettava kuuden kuukauden kuluessa palvelun antamisesta tai maksun suorittamisesta. Palveluntuottajan on haettava korvausta kuntoutuksesta aiheutuneista kustannuksista kahden kuukauden kuluessa palvelun antamisesta. Matkakustannuskorvausten hakemiseen sovelletaan muuten, mitä sairausvakuutuslain 15 luvussa siitä säädetään.

Kuntoutusrahaa ja ylläpitokorvausta on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen etuutta halutaan saada. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta on haettava neljän kuukauden kuluessa kuntoutusrahan maksamisen päättymisestä.

Korvaus tai etuus taikka osa siitä voidaan myöntää, vaikka sitä ei olisi haettu 3 tai 4 momentissa säädetyssä määräajassa, jos epäminen myöhästymisen vuoksi olisi kohtuutonta.

42 §

Puhevallan käyttäminen

Jos vakuutettu ei sairauden tai muun vastaavan syyn takia kykene itse hakemaan tämän lain mukaista etuutta tai muuten huolehtimaan tähän lakiin liittyvistä eduistaan ja oikeuksistaan eikä hänellä ole holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettua edunvalvojaa, Kansaneläkelaitos voi hyväksyä lähiomaisen tai muunkin kuntoutujasta pääasiallisesti huolehtineen henkilön käyttämään puhevaltaa kuntoutujan puolesta tämän lain mukaista etuutta koskevassa asiassa.

43 §

Kuntoutujan velvollisuus tietojen antamiseen

Kuntoutujan on esitettävä Kansaneläkelaitokselle selvitys tämän lain mukaista etuutta koskevan hakemuksen ratkaisuun, kuntoutuksen sisältöön ja etuuden määrään vaikuttavista seikoista sekä annettava muut etuuksien maksamista varten tarpeelliset tiedot.

Kuntoutusrahaa haettaessa on esitettävä kuntoutuspäätös. Kuntoutuspäätöksestä on käytävä ilmi suunnitelma kuntoutuksen toteuttamisesta, kuntoutuspäätöksen tekijä, kuntoutuksen tarkoitus sekä arvio kustannuksista ja ajoituksesta. Hakija voi esittää myös muun riittävän selvityksen. Etuuden hakemisesta ja sen yhteydessä annettavista selvityksistä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Jos kuntoutus keskeytyy, kuntoutuksen aloittaminen siirtyy tai kuntoutuksen ajankohta muuten muuttuu siten, että se vaikuttaa oikeuteen saada etuutta tai pienentää etuuden määrää, etuuden saajan tulee viipymättä ilmoittaa muutoksesta Kansaneläkelaitokselle. Kuntoutujan, joka saa 10 §:ssä tarkoitettua kuntoutusta, tulee lisäksi ilmoittaa laitoshoitoon joutumisestaan sekä hoito- ja vammaistuen muutoksista.

Kuntoutujan on peruutettava osallistumisensa kuntoutukseen, jos hän ei voi aloittaa myönnettyä kuntoutusta. Peruutuksesta tulee ilmoit-

taa seitsemän vuorokauden kuluessa siitä, kun vakuutettu on saanut tiedon kuntoutuksen ajankohdasta. Jos este ilmenee tämän määräajan jälkeen, siitä on ilmoitettava välittömästi. Määräajan jälkeen kuntoutuja voi peruuttaa osallistumisensa kuntoutukseen vain, jos työkyvyttömyys, työ tai muu hyväksyttävä syy estää kuntoutuksen aloittamisen. Ilmoitus esteestä on tehtävä kuntoutuspäätöksen antaneeseen Kansaneläkelaitoksen toimistoon.

Kuntoutusrahan saajan on 3 momentissa tarkoitettujen muutosten lisäksi ilmoitettava eläkkeen saamisesta, lakiin perustuvasta ansionmenetykskorvauksesta ja muusta vastaavasta muutoksesta olosuhteissa, joista vakuutetun on tullut ilmoittaa etuutta hakiessaan. Ammatillisessa koulutuksessa oleva kuntoutusrahan saaja on velvollinen ilmoittamaan myös koulutuksen tai siihen liittyvän harjoittelun ajalta saamansa tulot, jotka voivat vaikuttaa kuntoutusrahan määrään tai hänen oikeuteensa saada kuntoutusrahaa. Jos Kansaneläkelaitos on tämän lain nojalla saanut tietoonsa sellaisen etuuden saajan olosuhteissa tapahtuneen muutoksen, joka vaikuttaa tai voi vaikuttaa vakuutetulle myönnettävään tai maksettavaan etuuteen, Kansaneläkelaitos voi määrätä vakuutetun esittämään olosuhteiden muutoksista selvityksen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä odotus- ja väliajalta maksettavan kuntoutusrahan ja harkinnanvaraisen kuntoutusavustuksen hakemisen yhteydessä esitettävästä selvityksestä.

44 §

Hakemuksen ratkaiseminen puutteellisesta selvityksestä huolimatta

Kuntoutus- tai kuntoutusrahaetuutta koskeva hakemus voidaan ratkaista käytettävissä olevien tietojen perusteella, jos etuuden hakija kieltäytyy antamasta hakemuksen ratkaisemiseksi tarpeellista tietoa tai esittämästä sellaista selvitystä, jota häneltä kohtuudella voidaan vaatia.

45 §

Etuutta koskeva päätös

Kansaneläkelaitoksen tulee antaa kuntoutu-
etuuden ja kuntoutusrahaetuuden sekä tämän
lain mukaisen kustannuksesta maksettavan kor-
vauksen myöntämistä, epäämistä, tarkistamista,
lakkauttamista ja takaisinperintää koskevassa
asiassa hakijalle kirjallinen päätös. Hakijalle on
annettava kirjallinen päätös myös kuntoutu-
rahaetuuden maksamisesta kunnan toimielimelle
siten kuin 48 §:ssä säädetään sekä kuntoutu-
rahaetuuden maksamisesta työnantajalle siten kuin
47 §:ssä säädetään.

Päätöstä ei anneta, jos etuuden määrän tarkis-
taminen johtuu yksinomaan indeksitarkistukses-
ta taikka muusta vastaavasta lain tai asetuksen
nojalla määräytyvästä perusteesta, ellei hakija
erikseen pyydä päätöstä. Päätöstä ei myöskään
anneta, jos kuntoutuspalvelun tuottajalle suori-
tettu maksu vastaa laskutettua määrää, ellei ha-
kija erikseen pyydä päätöstä. Hakijan tulee pyy-
tää päätöstä 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on
saanut etuuden määrästä tiedon.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut päätökset an-
netaan maksutta.

46 §

*Kuntoutusetuuden ja kuntoutusrahaetuuden
maksaminen ja korvaaminen*

Kuntoutuksesta aiheutuneet 14 ja 15 §:n mu-
kaiset kustannukset korvataan kuntoutujalle it-
selleen tai suoraan palvelun tuottajalle.

Kuntoutusraha maksetaan kuntoutusjakson
jälkeen etuuteen oikeutetun ilmoittamalle tilille
Suomessa toimivaan rahalaitokseen. Yksittäi-
nen etuuserä voidaan maksaa muullakin tavalla,
jos tilille maksaminen ei ole mahdollista tai jos
etuuden saaja esittää hyväksyttävän erityisen
syyntä muulle maksutavalle. Ensimmäinen mak-
sukausi käsittää 6 ensimmäistä arkipäivää kun-
toutuusrahoikeuden alkamisesta ja kukin seuraa-
va maksuerä 25 arkipäivää. Jos kuntoutus toteu-

tetaan lyhyemmissä jaksoissa, maksukausi on
toteutuneen jakson mittainen. Jos kuukaudesta
maksettava erä olisi pienempi kuin 35 §:n mu-
kaan päivää kohti laskettava vähimmäismäärä,
kuntoutusrahaa ei makseta.

Kuntoutusetuuden, kuntoutusrahan ja ylläpi-
tokorvauksen maksamisen edellytyksenä on, että
kuntoutuja tai kuntoutuspalvelun tuottaja esittää
selvityksen kuntoutujan osallistumisesta kun-
toutukseseen.

47 §

Maksaminen työnantajalle

Työnantajalle maksetaan kuntoutusraha siltä
osin kuin vakuutetulla on työsuhteen perusteella
oikeus palkkaan tai sitä vastaavaan korvaukseen
kuntoutuksen ajalta. Kuntoutusraha voidaan
maksaa työnantajalle vain, jos työsuhteen eh-
doissa on sovittu kuntoutusrahan tai sen osan
suorittamisesta vakuutetun sijasta työnantajalle.
Kuntoutusrahaa ei makseta vakuutetulle samalta
ajalta palkkaa vastaavalta osalta. Vuosiloman tai
siihen verrattavan palkallisen vapaan ajalta kun-
toutusraha maksetaan kuitenkin työntekijälle it-
selleen.

Kuntoutusraha jaetaan:

1) työnantajille niiden maksamien palkkojen
suhteessa, jos vakuutetulla on samanaikaisesti
useita työnantajia;

2) yrittäjien eläkelain (468/1969) tai maata-
lousyrittäjien eläkelain mukaan vakuutetulle ja
hänen työnantajalleen näiden eläkelakien mu-
kaan vahvistetun työtulon ja työnantajan maksa-
man palkan suhteessa, jos kuntoutuja työskente-
lee samanaikaisesti sekä yrittäjien eläkelain
1 §:n tai maatalousyrittäjien eläkelain 1 §:n mu-
kaisena yrittäjänä että muun työnantajan palve-
luksessa.

Jos työnantaja maksaa kuntoutuksessa oleval-
le työntekijälleen palkkaa samalta ajalta, jolta
tämä saa kuntoutusrahaa, työnantajan tulee vii-
pymättä palkan maksettuaan ilmoittaa siitä Kan-
saneläkelaitoksen toimistoon.

48 §

Maksaminen kunnan toimielimelle

Sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitettulla toimielimellä on oikeus saada Kansaneläkelaitokselta se osuus vakuutetulle myönnettävästä toimeentulotuesta, jonka Kansaneläkelaitos olisi velvollinen maksamaan samoista kuntoutuksista aiheutuneista kustannuksista korvauksena vakuutetulle. Jos kunnan toimielin on toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 23 §:n mukaisesti maksanut toimeentulotukea ennakkona odotettavissa olevaa kuntoutusetuutta tai kuntoutusrahaetuutta vastaan, etuus maksetaan ennakkoa vastaavilta osin toimielimelle sen pyynnöstä.

Jos kunnan järjestämässä perhe- tai laitoshoidossa oleva kuntoutuja saa kuntoutusetuutta tai kuntoutusrahaetuutta, kunta voi periä ja nostaa samalta ajalta maksettavan etuuden suoraan Kansaneläkelaitokselta käytettäväksi vakuutetun hoidosta, ylläpidosta tai huollosta määrätyn maksun korvaamiseen. Lastensuojelulain nojalla järjestämänsä perhehuollon, laitoshuollon tai asumispalvelun aiheuttamista kustannuksista kunta voi vastaavasti periä ja nostaa kohtuullisen korvauksen samalta ajalta maksettavasta etuudesta.

Kuntoutusraha voidaan joko osittain tai kokonaan maksaa 1 momentissa tarkoitettulle toimielimelle tämän pyynnöstä käytettäväksi vakuutetun, hänen perheensä ja hänen huollettavinaan olevien lasten elatukseen, jos kuntoutusrahan maksaminen sen saajalle itselleen vaarantaisi vakuutetun, hänen perheensä tai hänen huollettavinaan olevien lasten toimeentulon.

Työnantajalle maksettavaa osuutta kuntoutusrahasta ei makseta kunnalle.

49 §

Etuuden keskeyttäminen tai vähentäminen muutuneiden olosuhteiden vuoksi

Jos muuttuneiden olosuhteiden vuoksi on perusteltu syy olettaa, että kuntoutusetuus tai kuntoutusrahaetus olisi lakkautettava tai sen mää-

rää vähennettävä, kuntoutusetuus tai kuntoutusrahaetus voidaan osittain tai kokonaan keskeyttää taikka kuntoutusrahaetuuden määrää vähentää, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Keskeyttämisestä ja vähentämisestä on välittömästi ilmoitettava etuuden saajalle, ja etuutta koskeva päätös on annettava viivytyksettä.

50 §

Takaisinperintä

Jos tämän lain mukaista etuutta on maksettu aiheetta tai määrältään liian suurena, liikaa maksettu etuus on perittävä takaisin.

Takaisinperinnästä voidaan luopua joko kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä aiheeton maksaminen ole johtunut etuudensaajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä taikka jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen. Lisäksi takaisinperinnästä voidaan luopua kokonaan takaisinperintää koskevan päätöksen antamisen jälkeen myös silloin, kun takaisinperintää ei etuuden saajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen ole enää tarkoituksenmukaista jatkaa tai kun perinnän jatkamisesta aiheutuisi perimättä olevaan etuuden määrään nähden kohtuuttomat kustannukset.

Takaisin perittävä määrä voidaan kuitata Kansaneläkelaitoksen myöhemmin maksamasta etuudesta. Ilman suostumusta kuittaaminen voidaan kuitenkin kohdistaa vain tämän lain mukaiseen tai siihen rinnastettavaan muuhun etuuteen.

Takaisinperintää koskeva lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

51 §

Takaisinperintäsaatavan vanhentuminen

Päätös aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperinnästä on tehtävä viiden vuoden kuluessa etuuden maksupäivästä. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Takaisinpe-

rintäpäätöksellä vahvistetun saatavan vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 10 ja 11 §:ssä säädetään. Vanhentumisajan katkaisemisesta alkaa uusi viiden vuoden vanhentumisaika.

52 §

Ulosmittaus- ja siirtokielto

Kuntoutujalle tämän lain nojalla maksettavaa kuntoutus- tai kuntoutusrahaetuutta ei saa ulosmitata.

Sopimus, joka tarkoittaa tähän lakiin perustuvan oikeuden siirtämistä toiselle, on mitätön.

53 §

Kuntoutustoiminnan järjestäminen

Kansaneläkelaitos voi järjestää tässä laissa tarkoitettun kuntoutuksen joko tuottamalla kuntoutuspalvelut itse tai hankkimalla niitä muilta palveluntuottajilta.

Julkisen tai julkiseen rinnastettavan tahon antamia kuntoutuspalveluja Kansaneläkelaitos voi hankkia vain, jos tämän lain mukaista kuntoutuksen järjestämisvelvollisuutta ei voida muuten täyttää.

54 §

Yhteistoiminta

Jos vakuutettu tarvitsee sellaista kuntoutusta, jota ei ole säädetty Kansaneläkelaitoksen tehtäväksi tai jonka järjestämistä ja korvaamista ei ole tarkoituksenmukaista järjestää Kansaneläkelaitoksen toimintana, Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on huolehtia siitä, että vakuutetulle annetaan tietoja muista kuntoutusmahdollisuuksista ja että hänet ohjataan tarpeen mukaan asianmukaiseen kuntoutukseen tai muiden palveluiden piiriin yhteistyössä niitä järjestävien tahojen kanssa.

Lisäksi Kansaneläkelaitoksen on noudatettava, mitä kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annettussa laissa (497/2003) säädetään.

6 luku

Muutoksenhaku ja virheen korjaaminen

55 §

Muutoksenhaku

Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla tarkastuslautakuntaan ja tarkastuslautakunnan päätökseen tyytymätön valittamalla vakuutusosikkeen. Vakuutusosikkeen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Vakuutetun matkakustannusten korvaamista koskevaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta siten kuin sairausvakuutuslaissa säädetään.

Edellä 12 §:n 1 momentin nojalla annettuun harkinnanvaraista kuntoutusta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Mainitun pykälän 3 momentin nojalla annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin siitä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 24 §:ssä säädetään.

Haettaessa muutosta 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen valituskirjelmä on toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon. Päätöksen tiedoksiannosta säädetään Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 20 a §:ssä. Vaikka tarkastuslautakunnalle tai vakuutusosikedellemme tehtävä valitus on saapunut säädetyn määräajan jälkeen, valitus voidaan ottaa tutkittavaksi, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

Kansaneläkelaitoksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

56 §

Itseoikaisu

Jos Kansaneläkelaitos hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten kuin 55 §:ssä säädetään.

Jos Kansaneläkelaitos ei voi oikaista valituksen kohteena olevaa päätöstä 1 momentissa mai-

nituin tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa asianomaisen muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi. Kansaneläkelaitos voi tällöin väliaikaisella päätöksellä oikaista aikaisemman päätöksensä siltä osin kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos valitus on jo toimitettu muutoksenhakuelimelle, väliaikaisesta päätöksestä on ilmoitettava sille viipymättä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Edellä 2 momentissa tarkoitettua määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin aina toimitettava asianomaiselle muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

57 §

Päätöksessä olevan asia- ja menettelyvirheen korjaaminen

Jos Kansaneläkelaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, Kansaneläkelaitos voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudestaan.

Päätös voidaan korjata asianosaisen eduksi tai vahingoksi. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen.

58 §

Päätöksen poistaminen

Jos tässä laissa tarkoitettua etuutta koskeva lainvoimainen päätös perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, vakuutusosoikeus voi Kansaneläkelaitoksen esityksestä tai asianosaisen hakemuksesta ja varattuaan muille asianosaisille tilaisuuden tulla kuulluiksi poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä

tarkoitettun esityksen Kansaneläkelaitos voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää etuuden maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Jos asiassa, jossa on kysymys evätyn etuuden myöntämisestä tai myönnetyn etuuden lisäämisestä, ilmenee uutta selvitystä, Kansaneläkelaitoksen on tutkittava asia uudelleen. Kansaneläkelaitos voi aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn etuuden tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös tarkastuslautakunta ja vakuutusosoikeus voivat menetellä vastaavasti muutoksenhakuaasia käsitellessään. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 55 §:ssä säädetään.

7 luku

Tietosuoja koskevat säännökset

59 §

Tietojen saaminen pyynnöstä

Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada käsiteltävänä olevan etuuden ratkaisemista varten välttämättömät tiedot tai sellaiset välttämättömät tiedot, jotka on muuten otettava huomioon tässä laissa taikka Suomea sitovassa sosiaaliturvasopimuksessa tai sosiaaliturvaa koskevassa muussa kansainvälisessä säädöksessä säädettyjen tai määrättyjen tehtävien toimeenpanemiseksi:

1) valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä;

2) Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä muulta eläkkeen tai muun korvauksen myöntäjältä ja maksajalta;

3) Potilasvakuutuskeskukselta ja Liikennevakuutuskeskukselta;

4) työnantajalta, työttömyyskassalta ja työpaikkakassalta;

5) oppilaitokselta, oppisopimuskoulutuksen järjestäjältä ja Koulutusrahastolta.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada pyynnöstä kuntoutusetuuden ratkaisemista varten lääkäriltä ja muulta terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitetulta ammattihenkilöltä sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 2 §:n 4 kohdassa tarkoitetulta terveydenhuollon toimintayksiköltä, sosiaalipalvelun tuottajalta ja muulta hoitolaitokselta sekä muulta kuntoutuksen toteuttajalta lausunto ja välttämättömät tiedot etuuden hakijan potilasasiakirjoista, terveydentilasta, sairaudesta, vammaisuudesta, työ- ja toimintakyvystä sekä hänen hoidostaan ja kuntoutuksestaan ja niihin liittyvistä etuuksista ja korvauksista. Kuntoutusrahaetuuden ratkaisemista varten Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada pyynnöstä edellä tarkoitetut tiedot, jos kuntoutusrahaetuuden hakija ei toimita niitä itse.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada pyynnöstä 11 §:n 4 momentissa tarkoitettua neuvottelumenettelyä varten asian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot toimintayksikön toiminnasta, tiloista, henkilökunnan määrästä, annetun hoidon sisällöstä, laadusta ja määrästä, hoidosta tehdystä sopimuksesta ja hoidosta maksettavasta korvauksesta. Kansaneläkelaitoksella on lisäksi oikeus sanotussa neuvottelumenettelyssä saada pyynnöstä käsiteltävän asian ratkaisemiseksi välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja potilasasiakirjoista, hoidettavan henkilön terveydentilasta, lääkkeistä ja tuloista kunnan sosiaali- ja terveystoimen viranomaisilta ja laitoksilta taikka asianomaiselta valtion tai yksityisen terveydenhuollon toimintayksiköltä. Mitä tässä momentissa säädetään Kansaneläkelaitoksen oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja, koskee myös sosiaali- ja terveysministeriötä.

Kuntoutuspalvelun tuottaja on sen lisäksi, mitä edellä säädetään, velvollinen salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antamaan Kansaneläkelaitokselle tämän lain mukaisten kuntoutuspalvelu-

jen järjestämistä sekä niiden toteutumisen valvontaa ja laadun arviointia varten välttämättömät tiedot.

Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on myös oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada 37 §:n mukaan yhteensovitettavan kuntoutusrahan määräämistä varten välttämättömät tiedot rahoilaitoksilta kuntoutusrahan hakijasta ja saajasta sekä kuolinpesästä, jossa hakija tai saaja on osakkaana, jollei riittäviä tietoja ja selvityksiä muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä etuuden hakijan tai saajan antamien tietojen riittävyttä tai luotettavuutta eikä hän ole antanut suostumustaan tietojen saamiseen. Pyyntö tietojen saamiseksi tulee esittää kirjallisena, ja ennen pyynnön esittämistä hakijalle tai saajalle on annettava siitä tieto.

Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada tässä pykälässä tarkoitetut tiedot maksutta. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettulla ammattihenkilöllä sekä sosiaalipalvelun tuottajalla on kuitenkin oikeus saada 2 momentissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden perusteella antamistaan lausunnoista kohtuullinen palkkio, jollei palkkio sisälly kuntoutuspalvelusta maksettavaan korvaukseen.

60 §

Tietojensaantioikeus

Eläkelaitoksella on velvollisuus ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien täytäntöönpanoa varten tiedot kuntoutustoimenpiteistä, kuntoutuskorotuksista ja kuntoutusrahoista sekä muista kuntoutukseen liittyvistä korvauksista, avustuksista ja etuuksista.

Vakuutuslaitoksella on velvollisuus ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle salassapitosäännösten ja

muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien täytäntöönpanoa varten tiedot tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen perusteella korvattavaa kuntoutusta koskevien lakien perusteella sekä valtiokonttorilla tiedot sotilastapaturmalain ja sotilasvammalain nojalla annetuista kuntoutuksen korvaamista koskevista päätöksistä ja kuntoutustoimenpiteistä.

Edellä 11 §:ssä tarkoitettulla laitoksella on velvollisuus ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien täytäntöönpanoa varten tiedot vakuutetun joutumisesta laitoshoitoon.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksella on velvollisuus ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien täytäntöönpanoa varten terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin merkityt tiedot sekä niissä tapahtuneet muutokset lääkäreistä, psykologeista, puhe-, toiminta- ja psykoterapeuteista, fysioterapeuteista sekä muista keskusrekisteriin merkityistä kuntoutusta antavista ammattihenkilöistä.

Opetusministeriöllä ja opetushallituksella on velvollisuus ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien täytäntöönpanoa varten tiedot ammatillisen koulutuksen järjestäjistä.

Rangaistuslaitoksella ja vaarallisten rikossensuurijain eristämistä annetun lain (317/1953) 1 §:ssä tarkoitettulla pakkolaitoksella on velvollisuus ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tämän lain mukaisten etuuksien täytäntöönpanoa varten tiedot rangaistusajan alkamisesta ja päättymisestä.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada tässä pykälässä tarkoitetut tiedot maksutta. Jos 4 momentissa tarkoitetut tiedot tarvitaan tietyssä muodossa ja siitä aiheutuu Terveystieteiden tutkimuskeskukselle olennaisia lisäkustannuksia, on kustannukset kuitenkin korvattava.

61 §

Tietojen käyttö

Kansaneläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa käyttää tämän lain mukaista etuutta käsitellessään muiden sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamia tietoja, jos on ilmeistä, että ne vaikuttavat tämän lain mukaiseen etuuteen ja tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa ja Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada tiedot muutoinkin erikseen.

62 §

Tekninen käyttöyhteys

Kansaneläkelaitoksella on sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 29 §:n 3 momentissa säädetään, oikeus mainitussa momentissa säädettyin edellytyksin avata tekninen käyttöyhteys henkilörekisteriensä sellaisiin tietoihin, jotka sillä on oikeus antaa tämän lain 63 §:n 1—3 ja 5 momentin ja 65 §:n perusteella mainituissa lainkohdissa tarkoitetuille tiedonsaajille.

Mitä 1 momentissa säädetään teknisen käyttöyhteyden avaamisesta ja tietojen luovuttamisesta, koskee myös Kansaneläkelaitoksen oikeutta saada teknisen käyttöyhteyden avulla 59 §:n 1—4 momentissa ja 60 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviä tietoja.

Tämän pykälän perusteella avatun teknisen käyttöyhteyden avulla saa hakea myös salassa pidettäviä tietoja ilman sen suostumusta, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja pyytävän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

63 §

Tietojen luovuttaminen

Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien

rajoitusten estämättä luovuttaa tämän lain mukaisten etuuskien hoitamisessa saamia tietoja kuntoutuksen toteuttajalle, kuntoutusaloitteen tekijälle ja kuntoutujan hoidosta ja kuntoutuksesta sekä kuntoutussuunnitelman laatimisesta vastaavalle taholle siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä kuntoutuksen toteuttamiseksi.

Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava tämän lain mukaisesta ammatillista kuntoutusta koskevasta päätöksestä ja sen perusteella myönnettävästä kuntoutusrahasta Eläketurvakeskukselle.

Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava tämän lain mukaisesta kuntoutuspäätöksestä oppilaitokselle, kuntoutuksen toteuttajalle sekä muulle kuntoutujan hoidosta ja kuntoutuksesta sekä kuntoutussuunnitelman laatimisesta vastaavalle taholle siltä osin kuin tieto on välttämätön kuntoutuksen toteuttamiseksi.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa ministeriöille, verohallinnolle ja lakisääteistä sosiaaliturvajärjestelmää hoitavalle laitokselle tai yhteisölle, jonka hoidettavaksi kuuluvaan sosiaaliturvaetuuteen tämän lain mukainen etuus vaikuttaa, tämän lain mukaista etuutta tai korvausta saaneen henkilön henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot, tiedot maksetuista etuuksista ja korvauksista sekä muut näihin rinnastettavat tiedot, jotka ovat välttämättömiä sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi suoritettavaa henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatointia varten, sekä poliisi- ja syyttäviviranomaiselle edellä tarkoitettut tiedot, jotka ovat välttämättömiä rikosten selvittämistä ja syytteen esittämistä varten. Terveystilaa koskevia tietoja tai tietoja, jotka on tarkoitettu kuvaamaan henkilön sosiaalihuollon tarpeen perusteita, ei kuitenkaan saa luovuttaa.

Kansaneläkelaitoksella on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus ilmoittaa kuntoutusrahaa koskevasta päätöksestä tieto kuntoutusrahaa antajalle, oppisopimuskoulutuksen järjestäjälle, oppilaitokselle ja kuntoutujan työnan-

tajalle siltä osin kuin tieto on välttämätön näiden maksaman palkan tai muun edun vahvistamista tai oikeellisuuden tarkistamista varten.

64 §

Ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen on annettava etuuden hakijalle etukäteen sopivin tavoin tiedot siitä, mistä häntä koskevia tietoja voidaan hankkia ja mihin niitä voidaan säännönmukaisesti luovuttaa.

65 §

Tietojen antaminen ulosottoviranomaisille

Kansaneläkelaitoksella on oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä asianomaisen viranomaisen pyynnöstä luovuttaa ulosottoa varten tiedot tämän lain mukaisten etuuskien ja korvausten määrästä, ei kuitenkaan niistä etuuksista, joita ei oteta huomioon ulosottolain (37/1895) 4 luvun 7 §:ssä tarkoitettua suojaosuutta laskettaessa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on oikeus ilmoittaa tiedossaan olevat muut kuntoutusetuuksia sekä eläkkeitä ja muita sosiaalietuuksia maksavat laitokset.

8 luku

Erinäiset säännökset

66 §

Rahoitus

Tämän lain mukaiset kustannukset suoritetaan Kansaneläkelaitoksen varoista.

67 §

Indeksitarkistus

Kuntoutusraha, joka määräytyy 32, 33 tai 35 §:n mukaan, tarkistetaan kalenterivuositain

työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitetulla työeläkeindeksillä. Vastaavasti 35 §:ssä tarkoitettua rahamäärää tarkistetaan työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitetun työeläkeindeksin muutoksen edellyttämällä tavalla ja 37 §:ssä tarkoitettua rahamäärää siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

68 §

Virka-apu

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada virka-apua viranomaiselta.

69 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2005.

Tällä lailla kumotaan niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta 27 päivänä maaliskuuta 1991 annettu laki (610/1991);

2) 27 päivänä maaliskuuta 1991 annettu kuntoutusrahalaki (611/1991).

70 §

Siirtymäsäännökset

Lain 35 §:ssä säädetty rahamäärä vastaa vuodelle 2005 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:ssä tarkoitettua indeksilukua, ja tämän lain 37 §:n 1 momentissa säädetty rahamäärä samalle vuodelle vahvistettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa tarkoitettua indeksilukua.

Sen estämättä, mitä 37 §:n 1 momentissa säädetään, vuonna 2005 kuntoutujan kuntoutusrahasta vähennetään tulot siltä osin kuin niiden määrä ylittää keskimäärin yksinäiselle henkilölle maksettavan hänen asuinkuntansa kuntaryhmän mukaisen täysimääräisen kansaneläkkeen määrän kuukaudessa.

Lain 67 §:ää sovelletaan myös etuuteen, jonka maksaminen on alkanut ennen lain voimaantuloa.

Tämän lain mukaiseen etuuteen tai korvaukseen rinnastetaan etuus tai korvaus, joka on maksettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Mitä tässä laissa säädetään työeläkelakien mukaisesta vanhuuseläkkeestä suhteessa tämän lain mukaiseen etuuteen, sovelletaan myös yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

Muutoksenhakuasiassa, joka koskee ennen tämän lain voimaantuloa tehtyä päätöstä, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetussa säännöksessä viitataan Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annettuun lakiin tai kuntoutusrahalakiin taikka niiden nojalla myönnettävään etuuteen, viittauksen katsotaan tarkoittavan tämän lain mukaisia vastaavia säännöksiä ja tämän lain mukaisia etuuksia, jollei tästä laista muuta johdu.

Mitä tässä laissa säädetään työkyvyttömyyseläkkeestä, sovelletaan myös yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

Tällä lailla kumotun Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain 3 a §:n 4 momentin nojalla perusteista avohoidon ja laitoshoidon määrittelemiseksi annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1241/2002) jää edelleen voimaan.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2005
